

Náš ŠVP respektuje jedinečnost Vašeho dítěte

Helena Havlíčková

Realizace výše uvedeného sloganu by mohla školu přiblížit zase o krok k ideálu, neboť ... přiznejme si, že naše školství má po staletých zkušenostech stále k ideálu hodně daleko.

Spousta rodičů a prarodičů, alespoň při narození dítěte je přesvědčena, že právě to jejich miminko je naprostý zázrak přírody, jaký tu ještě nikdy nebyl, není a nebude. Usmíváme se nad jejich hrdostí, ale oni mají naprostou pravdu. Každý z nás je originální, neopakovatelnou a jedinečnou bytostí, jen v průběhu života na to zapomínáme a zařazujeme sebe i ostatní do kategorií, do tříd, oblékáme myšlenkovou i skutečnou uniformu. Občasné zmínky o talentech zanikají v šedi univerzálního davu. A přece: není v každém z nás nějaký malý talentík? Nejsme snad všichni chytří? Copak už jste potkali člověka, který je z hloubi duše přesvědčen, že je ve všech směrech naprosto hloupý a k ničemu? I ten, kdo se tak tváří, chová v skrytu naději, že tomu tak není. Nejsme od přírody zvědaví a zvědaví? Jen kdybychom tyto dary uměli správně směřovat! Jen kdybychom s nimi uměli zacházet! Vždyť jen soustředěné ovládání a směřování vlastních myšlenek považují mnozí za těžší práci, než kdyby měli celý den kopat!

Škoda, že i vědecký přístup bývá někdy zjednodušujícím pohledem, kategorizujícím a necitlivým. Dlouhé roky jsme čítávali o IQ testech a jistě jsme si i nějaký zkusili. Snad nás potěšil, snad zklamal. Určitě však nebyl všepokrývající a dnes s odstupem času si uvědomujeme, jak byl jednostranně zaměřen na naše matematické a logické vlohy. Pro mnohého talentovaného malíře či hudebníka mohl být výsledek deprimující.

Pokud se nad problematikou zamýšlíme až dnes, máme zpoždění. Už v devadesátých letech minulého století odhalil J.M.Reid ¹, že hodnocení číselnou škálou pomocí IQ testu není všezahrnující, a rozdělil učící se jedince do tří skupin, podle toho, jaký nejvhodnější přístup spontánně volí:

Vizuální typ. Tento typ studenta učební látku nejlépe chápe a zapamatuje si, když ji vidí. Reid už vzápětí postřehl, že i v tom, jak a co dotyčný vidí může být difference. Proto uvedl dvě podskupiny: studující, který potřebuje psaný text a studující, který vyžaduje obrázky, tabulky, přehledy, diagramy.

Auditivní typ. Student tohoto typu nejlépe zvládne učební látku, pokud ji může vnímat sluchem. I zde jsou někteří, jimž stačí, poslouchají-li přednášku, audiozáznam nebo sledují film. A jiní pak, kteří potřebují o věcech mluvit, ať s učitelem, nebo ve skupině studentů.

Kinestetický typ. Tento student se učí „celým tělem“. Potřebuje být začleněn do tělesných aktivit, potřebuje s věcmi sám zacházet, používat je, objevovat, testovat.

Bude-li učitel znát, ke kterému typu žáka zařadit, bude moci přizpůsobovat volbu učebních metod jeho typu a usnadní mu cestu za poznáním. Svůj typ by samozřejmě měl znát i žák sám.

Jako každé třídění, i Reidovo, neřeší všechny aspekty ovlivňující učení. Svou roli hraje věk, předchozí zkušenost, schopnost soustředit se, schopnost abstraktního myšlení, motivace, kulturní, rodinné a sociální zázemí. Všechny tyto aspekty se v průběhu lidského života vyvíjejí a proměňují.

---

¹ REID, J.M.: *Learning Styles in the ESL/EFL Classroom*, Boston, Heinle and Heinle, 1995

Myšlenku, jak jsou studenti ve svých přístupech různí, dále rozvinula paní Stacy Mantle². Seznam typů studentů rozšířila na sedm:

- 1 Lingvistický
- 2 Logický
- 3 Prostorový
- 4 Hudební
- 5 Tělesný, hybný
- 6 Interpersonální
- 7 Intrapersonální

Své rozdělení doplnila o popis předností toho kterého typu a o doporučené metody studia.

Do obdobné oblasti směřoval své bádání také H.Gardner³, ale nemluví již o různých typech studentů, ale o různých druzích inteligence, čímž se vzdálil od starých dobrých IQ hodnocení. Také on rozlišuje nejprve 7 druhů inteligence:

- 1 Lingvistická
- 2 Logicko-matematická
- 3 Prostorová
- 4 Kinestetická
- 5 Hudební
- 6 Interpersonální
- 7 Introspektivní

Michael Berman⁴ posléze rozšířil jejich počet na 8. Přidal inteligenci naturalistickou. Gardner však neukončil své bádání a rovněž rozšířil svůj seznam o inteligenci naturalistickou a navíc existencialistickou.

Nyní vidíme, jak zjednodušující býval náš IQ pohled a jak složitá celá problematika je. Navzdory tomu právě tento nový pohled může usnadnit učitelovu práci, pomoci mu volit ty nejefektivnější metody výuky a „šít své vyučovací hodiny žákům na tělo“. Je však třeba přijmout skutečnost, že žádný člověk nepatří výhradně k jednomu typu inteligence. V každém z nás se snoubí několik různých inteligencí dohromady, které mohou být relativně vyvážené, nebo některá může být dominantní, ostatní se prosazují méně. Právě v této individuální směsici inteligencí, v tom, jak nám je sudičky namíchaly, je naše unikátnost, neopakovatelnost a výjimečnost. Můžeme potkat žáka/člověka, který je vynikající v řešení matematických úloh, obtížně však řeší mezilidské vztahy. Kombinace typů inteligencí a jejich míra v každém z nás vytvářejí náš inteligenční profil. Citlivý přístup poučeného učitele pak může s žáky ve výuce konat zázraky. Cílem musí být otevřený systém vzdělávání poskytující stejné možnosti všem. Je na škole a učiteli, jak se jim podaří vytvářet takové podmínky při vzdělávání, aby každý žák mohl naplno rozvíjet svůj potenciál, aby měl možnost učit se efektivně s využitím své dominantní inteligence, svých dominantních mechanismů.

Přidržíme se dělení Bermanova, který zatím nezahrnul inteligenci existencialistickou, patřící jedincům filozoficky hloubavým, s oblibou diskutujícím o všeobecných otázkách týkajících se existence vesmíru, přírody, lidstva. Prozkoumejme, jak poznání různých druhů inteligence může prospět naší výchovné a vzdělávací práci.

---

² MANTLE, S.: *Lesson Tutor*, <http://www.lessontutor.com/sml.html>, 2001

³ GARDNER, H.: *Multiple Intelligences: The theory and practice*, New York, Basic Books, 1993

⁴ BERMAN, M.: *A Multiple Intelligences Road to an ELT Classroom*, Crown House Publishing Limited, first published 1998, reprinted 2002, 2005

Nejprve bude třeba charakterizovat skupinu žáků, které máme před sebou, a identifikovat, jaké druhy inteligencí jsou převažující a jak se profiluje každý jedinec ve skupině.

Nebude zavrženíhodné, pokud učitel místo přísně vědeckých postupů využije vlastní profesionální zkušenosti, empatie a flexibility. Následující jednoduchý test však může být účinným pomocníkem. Test je převzat od M.Bermana⁴, který ho postavil na obdobném testu M.A.Christison uveřejněném v MEXTESOL (mexické období časopisu American Teachers of English To Speakers Of Other Languages).

Test mnohočetné inteligence:

Každý z výroků ohodnoťte stupněm od 0 po 2. Napište 0, jestliže s výrokem silně nesouhlasíte. 2, jestliže naopak silně souhlasíte. 1, umístíte-li se někde mezitím.

Lingvistická inteligence

- 1 Rád/a čtu knihy, časopisy a noviny
- 2 Považuji se za dobrého čtenáře
- 3 Rád/a vyprávím vtipy a příběhy
- 4 Snadno si zapamatuji jména lidí
- 5 Rád/a přeříkávám jazykolamy
- 6 Ve svém mateřském jazyce mám dobrou slovní zásobu

Logicko-matematická inteligence

- 1 Často v hlavě propočítávám věci
- 2 Jsem zdatný/zdatná šachista/šachistka
- 3 Rád/a třídím věci
- 4 Mám rád/a hry s čísly
- 5 Rád/a hraji na počítači
- 6 Často se vyptávám, jak věci fungují

Prostorová inteligence

- 1 Snadno se orientuji v mapách
- 2 Baví mě umělecké činnosti
- 3 Dobře kreslím
- 4 Video a obrazy mi usnadňují získávání informací
- 5 Mám rád/a knihy s ilustracemi
- 6 Těší mě hra s Puzzle

Tělesně-kinestetická inteligence

- 1 Je pro mě těžké sedět delší dobu bez pohybu
- 2 Lehce přesně napodobuji, co jiní lidé dělají
- 3 Jsem zručný/zručná v práci se dřevem, tvoření věcí, šití
- 4 Jsem dobrý sportovec/dobrá sportovkyně
- 5 Těší mě pracovat rukama, např.modelování z hlíny
- 6 Baví mě tělesná cvičení

Hudební inteligence

- 1 Umím broukat melodie spousty písniček
- 2 Jsem dobrý zpěvák/zpěvačka
- 3 Hraji na hudební nástroj nebo zpívám ve sboru

- 4 Poznám v melodii falešný tón
- 5 Často si rytmicky poklepávám
- 6 Často si zpívám písničky

Interpersonální inteligence

- 1 Děláme-li něco společně, často se postavím do čela skupiny
- 2 Rád/a se bavím s kamarády/kamarádkami
- 3 Často kamarádům/kamarádkám pomáhám
- 4 Kamarádi/kamarádky se mi často svěřují se svými problémy
- 5 Mám spoustu kamarádů
- 6 Chodím do několika kroužků/klubů

Intrapersonální inteligence

- 1 Do kina chodím raději sám/sama
- 2 Studovat do knihovny chodím sám/sama
- 3 Mohu vyjmenovat pár věcí, které ovládám
- 4 Rád/a trávím čas sám/sama
- 5 Moji kamarádi některé mé činnosti považují za divné
- 6 Umím se poučit ze svých chyb

Naturalistická inteligence

- 1 Trávím hodně času venku
- 2 Rád/a naslouchám zvukům v přírodě, např. zpěvu ptáků
- 3 Umím pojmenovat rostliny i zvířata
- 4 Poznám jedovaté a jedlé houby a také jedovaté hady
- 5 Baví mě pozorovat rostliny nebo sbírat kameny
- 6 Sám/sama pěstuji květiny na zahradě nebo v květináčích

Nyní stačí sečíst body a podívat se, která inteligence dominuje a které další se prosazují méně. Pro žáky jistě nebude bez zajímavosti se touto spíše zábavnou formou dovědět něco o sobě samém. Najednou nebude mít učitel před sebou skupinu patnácti či dvaceti dětí, ale patnácti či dvaceti jedinečných individualit. Pro učitele cizího jazyka pak výsledek bude dobrý základní kámen pro volbu vyučovacích metod, plánování výuky, vytváření prostředí vhodného pro výuku té které skupiny žáků, pro výběr vyučovacích pomůcek a vlastní management vyučovací hodiny.

Studenti s převažující *lingvistickou inteligencí* budou dosahovat nejlepších výsledků při slovních hrách, čtení vyprávění, poslechu, vyplňování dotazníků, prezentování vlastní slovní tvorby, při jazykové práci ve dvojicích, při diskusi. Jazykové učebnice, které jsou dnes na trhu dostupné, vyhovují nejlépe právě tomuto typu inteligence. Tím spíše jsou však výzvou pro učitele, aby uplatnil svou invenci a obohatil výuku alternativními metodami, které budou apelovat na ostatní inteligence.

Studenti s výraznou *inteligencí logicko-matematickou* inklinují k exaktním řešením, strukturám. Zajímá je, jak jevy fungují. Rádi experimentují, řeší technické problémy. Chtějí přijít věci na kloub, najít vzájemné souvislosti. Velmi záhy rozvíjejí abstraktní myšlení.

Studenti, u nichž se prosazuje *prostorová intelligence* budou v jazykovém vyučování dosahovat dobrých výsledků při sestavování přehledů, diagramů, orientaci v nich, též v zacházení s mapami, při použití videa. Uplatní se kromě orientace v prostoru také orientace na ploše.

Zvláště u žáků mladšího věku jakoby převažovala *intelligence kinestetická*. Žáci s touto inteligencí bývají viděni v neustálém pohybu. Rádi přecházejí z místa na místo, gestikulují, mění výraz obličeje, dotýkají se věcí, aby se s nimi seznámili. Raději by se věnovali sportu, něco modelovali, vystříhovali, tvořili, než seděli ve ukázněné škole. Chtějí a potřebují se pohybovat, tvořit věci. Pozor však, abychom žáky s touto inteligencí nezaměňovali s dětmi hyperaktivními.

Žáci s *inteligencí hudební* bývají viděni, jak si poklepávají prsty či nohou do rytmu, broukají nebo pískají si nějakou melodii. Možná, že ani neumějí hrát na nějaký hudební nástroj. V jazykovém vyučování snadno pochytí rytmus řeči, intonaci, přízvuky. Hudba jim poskytuje příjemné zážitky. Cítí se s ní uvolněni, pomáhá jim navodit ideální podmínky pro zapamatování si faktů i pro budování asociací.

Studenti s převažující *inteligencí interpersonální*, jsou lidé společenští, hovorní, kteří bývají rádi v centru dění. Mívají hodně přátel, s nimiž se vzájemně navštěvují. Mívají vůdcovské sklony a často ve vypjatých situacích působí jako uklidňující, smířující element. Zajímají se o jiné země, národy tam žijící, jejich zvyky a kulturu.

Intrapersonální intelligence se projevuje u studentů uzavřených, kteří nevyhledávají společnost. Mívají velmi dobře vyvinutou sebekontrolu. Je pro ně charakteristická pevná vůle, bývají tiší, soustředění. Nejrady pracují sami bez účasti druhých. Jsou schopni si sami práci dobře zorganizovat, vytvářet si vlastní studijní postupy a strategie, umí si prostředí adaptovat ke svým cílům. Upřednostňují sebehodnocení před cizím pohledem.

Studenti s dominantní *inteligencí naturalistickou* jsou od školní výuky odtrženi jen zdánlivě. Tíhnou sice více k přírodě než ke škole, ale řád, který vidí panovat v přírodě usilují najít i v učební látce. Jejich typ intelligence jim dává schopnost rozpoznávat rostliny, zvířata, ale i kameny nebo třeba mraky. Hledají mezi nimi podobnosti a řád. Je tedy na učiteli, aby jejich pozornost v hodinách přenesl na pozorování jazykových jevů. Vždyť my bezděčně uspořádáváme, třídíme a hodnotíme svět kolem nás pomocí jazyka. Je pozoruhodné, že jakkoli tato intelligence byla popsána mezi posledními, vlastně se v evolučním vývoji rozvinula jako první. Po staletí dominovala a zaručovala člověku přežití.

Jednotlivé typy inteligencí se rozvíjejí v různém věku. Například intelligence kinestetická dosahuje svého maxima již v ranném věku, zatímco intelligence logicko-matematická se rozvine ve věku pozdějším. Každý z nás má svou vlastní poznávací a vzdělávací charakteristiku a vlastní fáze jejího vývoje. Z tohoto pohledu bude jinak organizovat svou výuku učitel předškolních a raně školních dětí a jinak učitel žáků pubertálního a adolescentního věku. Ani v této fázi však vzdělávání nekončí, neboť člověk má obrovskou kapacitu pro vzdělávání se a učení je celoživotní proces.

Je mylné domnívat se, že jazyk lze rozvíjet jen a pouze prostřednictvím lingvistické intelligence, jakkoli tato hraje významnou roli. Při výuce anglického jazyka je třeba zapojovat veškeré typy intelligence, protože každá složka pomáhá rozvíjet komunikativní kompetence. Je třeba, aby žáci s různým intelligenčním profilem získávali, zaznamenávali pokrok při

výuce. Výuka poskytující podmínky a prostředí k uplatnění různých druhů inteligence přináší šance na úspěch všem zúčastněným, žákům i učitelům. Přináší pocit jistoty a uvolněnosti. Jestliže učitel pomůže žákovi odhalit jeho přednosti a cesty k úspěchu, posílí jeho sebevědomí. Ani žák, ani učitel by se neměli soustřeďovat na to, co žákovi chybí, ale na to, čeho se mu dostává a na čem může stavět. V hodinách angličtiny, ale i ostatních předmětů neučíme pouze fakta, ale i způsob, jak se vzdělávat, jak najít a používat své vlastní studijní strategie. Je vhodné připomenout si přesvědčení již zmiňovaného H.Gardnera, že většina lidí je schopná při vhodných podmínkách rozvinout kteroukoli svou inteligenci na relativně vysokou úroveň.

Výše jsme pojmenovali jednotlivé druhy inteligence a stručně u každé zmínily potenciální vhodné *metody a aktivity* při výuce angličtiny. Bude-li však učitel znát inteligenční skladbu své vyučovací skupiny, bude také mít možnost volit nejvhodnější *doplňkové materiály*, obohacovat vyučovací hodinu adekvátními pomůckami. Pokud to školní administrativa dovolí, může vhodně volit i učebnici.

Nabídka hříček pro typy s *inteligencí lingvistickou* je početná: křížovky, doplňovačky, povídky, hádanky, vtipy, rýmováčky, přísloví, pranostika, jazykolamy, také knihy v originále psané adekvátně zjednodušenou slovní zásobou, časopisy, noviny a další pomůcky uvedené u jiných typů inteligence, v nichž se objevuje slovo mluvené nebo psané. Tvoření nebo luštění překladových hříček může být pro tyto žáky požitkem (např. He vomited a long postcard on her.= Vrhla na ni dlouhý pohled.) Také hraní jazykových her, např. scrabble v angličtině je pro ně výzvou.

Typ *logicko-matematický* bude ochotnější zahloubat se do angličtiny, když bude moci pracovat s počítačem, bude-li moci číst návody k technickým vynálezům, dostane-li se mu do ruky časopis odpovídající jeho exaktním zájmům. Bude rád rozkrývat předložené tabulky, přehledy a systémy. V jazykovém vyučování by tito žáci měli dostat šanci při luštění jazykových skládaček, sestavování logického sledu slov, vět, myšlenek, při řešení problémů, ať samostatně, ve dvojici nebo ve skupině. Budou rádi věci třídit, logicky kategorizovat, řešit hádanky, luštit jazykové puzzle. Vzdělávací počítačové hry najdou u tohoto typu žáků také své uplatnění.

Nepřeberně pomůcek bude vyhovovat typům s *inteligencí prostorovou*: obrázky, mapy, modely domů, ulic, plány měst, plakáty, masky, panenky, figurky, karty se slovy nebo částmi vět, sady pexesa, kreslené vtipy a komiksy, skutečný autentický anglický materiál – turistické letáky, jízdní řády, pohlednice, vstupenky, jídelní lístky, inzeráty, kalendáře, noviny a časopisy, jízdenky nebo skutečné aktuální fotografie. Vše plné barev a tvarů. Tito žáci se také budou snadněji orientovat v tabulkách a přehledech. Na rozdíl od technických vynálezů dnes vstupujících do výuky, tyto pomůcky nekolabují, nejsou závislé na přívodu elektřiny ani na technické zdatnosti učitele. Mnohé z nich mohou žáci s úspěchem vytvářet sami, také v rámci mezipředmětových vztahů, např. ve spolupráci s vyučujícím výtvarné výchovy. Zainteresovanost žáků se jen prohloubí. Není však třeba se technice u tohoto typu žáků vyhýbat. S povděkem přijmou videozáznam v angličtině. Zpětný projektor nebo vizualizér jim může mnohé věci přiblížit, může rovněž pomoci vytvářet asociace a hledat vzájemné vztahy. Také počítačové hry v angličtině mohou u tohoto typu žáků najít úspěšnou odezvu.

Žáci s *inteligencí kinestetickou* si neumějí představit svou existenci bez pohybu. Své myšlenky, představy, pocity, vše mají sklon spojovat s pohybem. Je tedy třeba jim při jazykovém vyučování takovou možnost dát. Bude se jim dařit, zařadíme-li do jazykových

hodin tanec, rytmické tleskání, jednoduché pohyby související s cizojazyčnými výrazy, které se právě učí, výrobu předmětů, skládaček, při jejichž vzniku budeme uplatňovat cizí jazyk a které poslouží k dalším cizojazyčným aktivitám. Předvádění dramatických scének, dialogů bude vyhovovat právě těmto žákům. I deskové hry spojené s cizím jazykem jim přinesou uspokojení. Také promítání filmů a videozáznamů je pro tento typ inteligence podnětný. Je pozoruhodné, že tito žáci jsou mnohdy schopni dělat více než jednu činnost současně. Přesto je vhodné činnosti střídat a po ochabnutí soustředění (10 – 20 minut v závislosti na věku) je obměňovat.

Typům s *inteligencí hudební* budeme do hodin nosit přehrávač s nahrávkami anglických populárních či lidových písní, hudební nástroj, s nímž se nemusí presentovat jen učitel, ale i některý z nadaných žáků. Budou také vhodné správně volené hudební videonahrávky. Nejen melodie, ale i rytmus je pro tyto typy cestičkou k jazykovému úspěchu. Hodinu pro ně tedy osvěží jazzchants, rýmovačky, básničky. Metody vhodné pro žáky s převažující inteligencí hudební jsou nasnadě. Písně, básničky, rýmovačky, rytmické tleskání či pohyby. Není bez zajímavosti využít jejich domácího zvyku, totiž učit se s hrajícím rozhlasovým přijímačem, CD přehrávačem nebo magnetofonem. Nevnučovavá hudba na pozadí vyučovací hodiny může být pro ně podněcující.

Žáci s *inteligencí interpersonální* přinášejí do jazykových hodin živý kontakt a skutečnou komunikaci. Učitel u nich dosáhne dobrého výsledku, dá-li jim možnost cvičit dialogy v cizím jazyce, pracovat ve dvojicích, ve skupinách, realizovat společné projekty. Výrazný zájem projeví např. v hodinách, které se věnují aktuálním svátkům anglicky mluvících zemí, tamním zvykům a kultuře. Rádi budou porovnávat fakta, konfrontovat svůj názor, realizovat interview s ostatními. Dramatická výuka, předvádění dialogů, vyplňování dotazníků v rámci zjišťování informací od jiných, hry vyžadující týmovou práci, deskové hry budou příležitostí, kdy se tito žáci budou moci blýsknout.

Intrapersonální inteligence přináší svým nositelům bohaté vnitřní prožitky. Při jazykové výuce se jim podaří vyniknout v práci na vlastním projektu, v psaní deníku v cizím jazyce, v samostudiu, v tichém bádání. Aktivita, u které budou moci investovat emoční prožitky, vytvářet a prezentovat vlastní postoje a názory, realizovat vlastní zájmy a potřeby jim budou přinášet uspokojení. Učitel jazyka by jim měl dát šanci být kreativní. Mohou vytvářet vlastní eseje, básně, říkanky, hádanky, psát pohlednice, dopisy. Uvedeme-li do výuky hry, budou raději hrát sami za sebe.

Vzhledem k tomu, že dobře vyvinutou *inteligenci naturalistickou* mají úspěšní lékaři, botanici, lovci, ekologové, farmáři, zahradníci i kuchaři, nebude bez zajímavosti žákům s tímto dominantním typem inteligence předkládat právě témata z výše zmíněných oborů psaná v cizím jazyce. Budou jim vyhovovat úkoly, při nichž mohou jazykový materiál třídit, systematizovat, hodnotit. Může na ně platit také trik doporučovaný u inteligence hudební: nahrávka v pozadí činnosti. Lépe než hudba se však uplatní zvuky přírody.

Jak tedy správně postavit a *naplánovat vyučovací hodinu jazyka*, když teď víme, že ve vyučované skupině existuje taková různorodost v přístupu ke studiu?

Prvním krokem bude úsilí vytvořit optimální podmínky k učení. K nim patří učební atmosféra podporující snahu žáků, jejich sebedůvěru a sebeocenění. Správná atmosféra je pro úspěch jakékoli učební aktivity zásadní. Měla by být uvolněná, prostá stresu, který je brzdícím elementem práce. Ne nadarmo někteří učitelé s úspěchem používají často bezděčně relaxační

techniky před začátkem vyučovací hodiny nebo konkrétní aktivity. To jsou pokyny typu: „Teď se pohodlně posadíte, zavřete oči, otevíráme bránu do pohádkového království ...“ Učitel mezitím připraví obrázek, sadu obrázků, pomůcek, knížku atd. a začne číst pohádku v cizím jazyce. I u paměťových her nezapomeneme použít techniku uvolnění a soustředění: „dobře si prohlédněte všechny obrázky (slova, předměty). Teď zavřete oči, zkuste si je všechny představit, otevřete oči a napište jejich názvy nebo řekněte v cizím jazyce, který z nich chybí, který z nich začínal písmenem ...“.

Také hudba může pomoci vytvořit atmosféru příznivou k učení. Může to být společně zpívaná písnička na začátku hodiny, zrovna tak jako hudba vytvářející kulisu při práci. Správně volená hudba vyvolává emoční zaujetí a paralyzuje agresivní sklony. Příjemné rozpoložení pak podle psychologů stimuluje dlouhodobou paměť. Odvážný učitel novátor nezavrhne ani aromaterapii. Využití vůní při hodinách věnovaných svátkům v různých ročních obdobích nemusí být zavrženíhodná myšlenka.

Druhým krokem bude vhodná motivace. Nejsilněji zapůsobí vědomí, že úsilí v hodině bude mít nějaký smysl, přinese každému zúčastněnému nějaký prospěch, obohatí jej. U mladších žáků nebudou dobře fungovat dlouhodobé vidiny. Mohou je nahradit pocity zvědavosti, radosti, očekávání, tvoření. Zkušení pedagogové vědí, že u mladších žáků bude třeba motivaci v průběhu vyučovací hodiny ještě několikrát oživovat, a to při každé změně činnosti.

Třetím krokem bude správné plánování metod a správná volba aktivit podle konkrétní sestavy žáků ve skupině. Jestliže jsme rozpoznali, že převaha žáků výrazněji uplatňuje inteligenci kinestetickou, nezapomeneme do hodiny zařadit pohyb, tančení v kruhu, závodivé hry, ruční tvořivé činnosti. Je třeba počítat s tím, že velké procento žáků bude mít vizuální paměť. Tomu je třeba přizpůsobit volbu a množství názorných pomůcek. Není bez zajímavosti nabídnout dvě možnosti, jak dospět ke stejnému cíli. Žáci si pak sami zvolí, která cesta jim více vyhovuje. Např. možnost vypisovat z předloženého materiálu jevy, třídít je a poté je použít ve vlastním produktu. A současně možnost obměňovat a předvést dialog, v němž samozřejmě budou obdobné jevy k procvičení. Poznali jste, že jsme připravili dva různé úkoly pro intra- a interpersonální typy inteligence?

Čtvrtý krok by měl obsahovat naši představu, jak budeme v průběhu hodiny u které činnosti opravovat chyby, jak evaluovat. Tam, kde budeme chtít, aby žáci nacvičili určitý gramatický jev, budeme opravovat pečlivě chyby v dotyčných jevech. Pokud budeme chtít, aby se v cizím jazyce vyjadřovali plynule, ponecháme mnohé chyby bez povšimnutí a pouze na zásadní chyby můžeme upozornit až na závěr.

Také si myslíte, že sami nejlépe víte, co žáci potřebují, chtějí, co je bude bavit? Mýlíte se. Vytvoříte-li uvolněnou atmosféru, v níž se žáci nebudou obávat sdělit svůj názor a budete-li chtít vědět na konci hodiny, týdne, snad i měsíce, co je nejvíce zaujalo a co by si přáli v hodinách do budoucna, získáte cenné informace pro další směřování své práce. Žáci vás vždy něčím překvapí. Je to však jejich vlastní práce, jejich vlastní výsledky, které by si měli sami ohodnotit, autoevaluovat. Portfolio, do kterého budou vkládat výsledky své práce, bude dobrým svědectvím, čeho už dosáhli.

Pátým krokem bude rozvržení následného opakování a utvrzování znalostí. Výzkumy bylo potvrzeno, že 80% všech nových poznatků se z paměti vytratí během následujících 24 hodin, pokud jsme nezařadili žádné připomenutí, opakování. Náš mozek potřebuje nějaký čas, aby si věci utřídil, zařadil a vytvořil spoje. Nelze tedy naléhat na perfektní zvládnutí jevů vzápětí poté, co byly vysvětleny. Co však lze, je dále jevy trénovat, drilovat, uvádět do nových souvislostí. Vhodné rozvržení následných cvičení je pak na učiteli.

Dřívější modely plánování se soustřeďovaly na obsah, který má být vyučován. Dnešní moderní přístup se koncentruje na způsob, jak se nejlépe daný obsah naučit. Dlouhou dobu jsme se zabývali procesem vyučování, aniž bychom věnovali pozornost procesu učení se. Je to učitel, který ukáže žákovi cesty a strategie učení, ale je to žák samotný, který se po těchto cestách vydá jako samostatný, zodpovědný jedinec.

Objev mnohočetné inteligence tedy přináší zcela nový pohled na metody nejen cizojazyčné výuky. Někde ve veškeré interakci mezi učitelem, žákem a učební látkou bude ještě emoční stránka učebního procesu. Patrně bude mít nejbližší k inteligenci inter- a intrapersonální. Emoce investuje do vyučovacího procesu jak student, tak učitel a mohou mít na výsledek zásadní vliv. Jak často se učitel klasického typu dožaduje, aby žák dával pozor! Ale věnuje on sám dostatečnou pozornost každému žákovi, věnuje mu on sám úsměv, povzbuzující pohled, pochvalu, umí mu vyjádřit vděčnost, kompliment i úctu, nebo je pouze vyžaduje od žáků? Je na učiteli, aby se všemi zúčastněnými prvky uměl zasvěceně zacházet, aby nejen pro žáka, ale i pro učitele samotného byla učební práce přínosem. Vždyť nejen žák, ale i učitel je osobnost naprosto jedinečná, neustále na sobě pracující, osobnost, které její zaměstnání vložilo do rukou šanci pozitivně ovlivnit život svých žáků a potažmo život společnosti. Oba pak, učitel i žák společně, by měli dělat vše pro to, aby zázrak jedinečnosti, který si tak intenzivně uvědomujeme při narození dítěte, nevyprchal a nezešedl.

Literatura:

BERMAN, M.: *A Multiple Intelligences Road to an ELT Classroom*, Crown House Publishing Limited, first published 1998, reprinted 2002, 2005

BREWSTER, J. and ELLIS, G. with GIRARD, D.: *The Primary English Teacher's Guide*, Longman 2005, ISBN 0 582 44776 3

GARDNER, H.: *Multiple Intelligences: The theory and practice*, New York, Basic Books, 1993

LARNER, T.: *Blackboard Academic Suite*,
<http://coursesites.blackboard.comwebapps/portal/frameset>

LOJOVÁ, G.: *Individuálne osobitosti pri učení sa cudzích jazykov*, Univerzita Komenského Bratislava 2005

MANTLE, S.: *Lesson Tutor*, <http://www.lesstutor.com/sm1.html>

MOON, J.: *Children Learning English*, Macmillan 2005, ISBN 0 435 24096 X

REID, J.M.: *Learning Style sin the ESL/EFL Classroom*, Boston: Heinle and Heinle 1995

SCOTT, W.A. and YTREBERG, L.H.: *Teaching English to Children*, Longman 2005, ISBN 0 582 74606 X

UNDERWOOD, M.: *Effective Class Management*, Longman 1991, ISBN 0 582 74622 1

UR, P.: *A Course in Language Teaching*, CUP 2000, ISBN 0 521 44994 4